

Att mäta det vi värderar eller värdera det vi kan mäta?

Resultatindikatorer som grund för skolval

Ulf Lundström

TO MEASURE WHAT WE VALUE OR TO VALUE WHAT WE CAN MEASURE? PERFORMANCE INDICATORS AS A BASIS FOR SCHOOL CHOICE. The main objective of this article is to examine and critically discuss indicators that represent student achievement and are used as a basis for school choice in the Swedish compulsory school. It focuses on analyzing the performance indicators in some of the commonly used evaluation systems and to what extent they represent the National curriculum. Five evaluation systems used to inform school choice are selected and analyzed in relation to the Swedish national curriculum, based on perspectives from curriculum and evaluation theories. Most indicators represent a narrow subject discourse, while the discourses that represent the broad goals of the curriculum, such as citizenship, are largely absent. The indicators constitute a conception of student achievement as easily measurable subject knowledge.

Keywords: result indicators, school choice, curriculum, performance.

Introduktion

Under de senaste decennierna har statistik, databaser och webbplatser vuxit fram för att mäta elevers skolresultat och de senaste åren även för att utgöra underlag för skolvalen i Sverige. Det är en utveckling som alltmer kommit att tas för given. Till exempel skriver Skolkommis- sionen att friskolor och valfrihet ”kommit för att stanna” och de fö- reslår att ”ett obligatoriskt skolval som kombineras med relevant och allsidig information till elever och vårdnadshavare bör övervägas”

Ulf Lundström är docent i pedagogiskt arbete vid Institutionen för tillämpad utbild- ningsvetenskap vid Umeå universitet, 901 87 Umeå. E-post: ulf.p.lundstrom@umu.se

(SOU 2016:38, s 127). Men vad relevant och allsidig information i sammanhanget är, vilka resultat som faktiskt mäts, vilka som inte mäts och hur informationen motsvarar läroplanen är obetydligt granskat i tidigare forskning. Denna artikel avser att bidra till svar på dessa frågor. Det svenska exemplet är del av en internationell trend som behöver granskas ytterligare: "This coupling of markets and mechanisms for the generation of evidence of performance is exactly what has occurred. Whether it works is open to question" (Apple 2004, s 18).

Artikeln syftar till att beskriva, analysera och kritiskt diskutera vanligt förekommande resultatindikatorer för att därmed bidra med kunskap om skolval och om relationen mellan läroplanen och de resultat som mäts. Resultatindikatorer från några centrala utvärderingssystem¹ analyseras. Vilka är de vanligt förekommande resultatindikatorerna? Hur representerar indikatorerna läroplanen? Dessa resultat diskuteras utifrån hur indikatorerna kan påverka vad som värderas vid skolval samt vilken läroplan som görs mer eller mindre möjlig. I ett vidare perspektiv bidrar studien till diskussion om utbildningens mål i skärningspunkten mellan ett marknadsanpassat skolsystem och utvärderingskultur. Analysen avgränsas av utrymmesskäl till den svenska grundskolan, men resultaten gäller till stor del också gymnasieskolans resultatindikatorer eftersom de är likartade.

Jane Green hävdar att framväxten av New Public Management (NPM) under 1980-talet och fram till idag följts av en besatthet av mål och indikatorer. Green (2011, s 10) sätter detta i sammanhangen "accountability" och "performativity" och pekar på att utvecklingen medfört krav på "explicitness", det vill säga att resultat måste göras synliga via kriterier av något slag. Chris Shore och Susan Wright (2015, s 22) betecknar trenden som "governing by numbers" eller "audit culture", vilket de beskriver som en ny typ av världsordning.

Ett grundläggande antagande i diskursen om skolval är att kunderna (d v s elever och föräldrar) gör rationella, väl underbyggda val, grundade på relevant information (Musset 2012). Att detta leder till att de leverantörer/producenter som har bäst kvalitet överlever och utvecklas är ett annat centralt antagande i marknadslogiken (Freidson 2001). Med utgångspunkt i Athanasios Karatzias, Kevin George Powers och Susan Swansons (2001) översikt över olika definitioner av prestationsindikatorer används i denna artikel begreppet resultatindikatorer för att beteckna speciella kriterier som används för att bedöma elevers resultat. Studien avgränsas till indikatorer som representerar elevers resultat men för att fördjupa förståelsen av resultatindikatorerna berörs också indikatorernas sammanhang, bakgrundsdata, samt material som elevenkäter.

Parallellt med den snabba etableringen av skolmarknad och resultatmätning, växer mängden kritisk forskning som ifrågasätter denna till synes oundvikliga utveckling på utbildningsområdet. Till exempel hävdar Diane Ravitch (2010, s 229) att "there are no grounds for the claim made in the past decade that accountability all by itself is a silver bullet, nor for the oft-asserted argument that choice itself is a panacea". Ett tema i den kritiska forskningen är att granskningstrenden medför att utbildningen reduceras eftersom huvudsakligen det enkelt mätbara fokuseras (Dahler-Larsen 2012, Keddie 2013). Ett annat tema är att resultatindikatorer, betyg, provresultat eller andra representationer av faktiska resultat bedöms och värderas i stället för de faktiska resultaten, och att detta också påverkar hela skolsystemet (Green 2011, s 5, Lundahl m fl 2015, s 47). Med en anspelning på ett citat som ofta tillskrivs managementgurun Peter Druckers², "what gets measured gets managed", uttrycker Mel Ainscow (2005, s 120) en önskan om en annan inriktning: "we must 'measure what we value' rather than is often the case, 'valuing what we can measure'".

De indikatorer och kriterier som kommit att bli etablerade representationer av begrepp som skolresultat eller skolkvalitet har en styrande effekt för vad lärare och elever fokuserar, vilket också innebär att de som utformar utvärderingssystemen de facto blir beslutsfattare (Dahler-Larsen 2012, 2014). Indikatorerna påverkar lärarnas arbete med att tolka och översätta policy till undervisning i praktiken. Därmed kommer indikatorer och kriterier i hög grad att styra den faktiska utbildningspolitiken. Bob Lingard, Wayne Martino och Goli Rezai-Rashti (2013, s 540) använder begreppet "policy by numbers" som de poängterar blivit global utbildningspolitik och som har stort inflytande på lärare, elever och läroplaner. De hävdar också att ansvarsutkrävande baserat på prov har trängt ut mer pedagogiskt inriktat ansvarsutkrävande.

Tidigare forskning visar också att idén om välinformerade kunder kan vara problematisk, till exempel för att familjer har olika förutsättningar att göra välinformerat skolval (Böhlmark, Holmlund & Lindahl 2015, Waslander, Pater & van der Weide 2010). Att representationer av skolresultat är kopplade till makt och tolkningsföreträde är en annan central tanke i den kritiska forskningslitteraturen. Stephen Ball (2003, s 216) beskriver detta och ställer frågan: "Who is it that determines what is to count as a valuable, effective or satisfactory performance and what measures or indicators are considered valid?". Dessutom använder olika politiska aktörer lämpligt valda data för att förespråka och legitimera lösningar de på förhand föredrar och har intresse av (Björnholt & Larsen 2014).

I det följande ges en bakgrund till det svenska fallet, följt av studiens teoretiska utgångspunkter och metod. Resultatdelen inleds med en beskrivning av läroplanen och är därefter disponerad enligt forskningsfrågorna: vilka de vanliga resultatindikatorerna är; hur indikatorerna representerar läroplanen; samt en diskussion om vilken läroplan indikatorerna konstituerar, det vill säga vilken läroplan de möjliggör.

Det svenska exemplet: Skolmarknad och resultatmätning förenas

I mer än två tredjedelar av OECD-länderna har möjligheterna för skolval ökat sedan 1980-talet och skolval är en av de mest intensivt diskuterade frågor i den offentliga skoldebatten (Musset 2012). Så är också fallet i Sverige som efter en lång period av socialdemokratiskt präglad skolpolitik på kort tid utvecklat en skolmarknad som är mer lik en marknad än de flesta andra länders skolsystem. Det gäller bland annat friskolornas rättighet att gå med vinst och att svenska friskoleföretag setts som modeller som kunnat exporteras till andra länder (Lundahl, m fl 2014, OECD 2015). Av den anledningen används inte begreppet kvasimarknad här. Begreppet används annars ofta i forskning om marknadisering av skolan för att markera att skolmarknaden skiljer sig från vanliga marknader, till exempel genom den statliga finansieringen och regleringen (Lubienski 2009).

Den svenska skolpolitikens marknadsinriktade intentioner ligger i linje med de antaganden Milton Friedman och hans efterföljande förespråkare för skolval och privatisering utgått ifrån. Det är idéer som användningen av vouchers (skolpengen), betoningen av föräldrainflytande, samt uppfattningen att det fria skolvalet leder till bättre skolresultat, mångfald och utveckling. Ett exempel är Friskolekommitténs betänkande som hävdar att det finns ett positivt samband mellan konkurrens och kvalitet och att skolvalen förutsätter välinformerade elever och föräldrar (SOU 2013:56, s 211). Intentionerna med betänkandet var att utveckla förslag om hur skolors kvalitet ska presenteras på ett lättillgängligt sätt för att underlätta skolval.

Den långa traditionen av centraliserad statlig regelstyrning ersattes av långtgående decentralisering samt mål- och resultatstyrning i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Utvärdering beskrevs i sammanhanget som en grundläggande förutsättning för den nya styrningen (Proposition 1989/90:41). Reformerna infördes i en tid av djup statsfinansiell kris med nedskärningar i de offentliga utgifterna. New Public Management medförde lämpliga argument för att under nya former upprätthålla effektivitet och kvalitet i skolsystemet. De

svenska reformerna har till stor del följt internationella trender, även om de fått vissa specifikt nationella särdrag. Prestationsmätningar var en del av NPM som spreds internationellt från 1980-talet och framåt, utifrån argument om effektivitet och ansvarsutkrävande (Björnholt & Larsen 2014).

Sedan dess har statistik, databaser och webbplatser vuxit fram i Sverige för att mäta skolresultat och även för att utgöra underlag för skolval. Dessa utvärderingssystem rymmer en mängd indikatorer som representerar mått på elevers resultat. Det är indikatorer som ofta tas för givna i den offentliga debatten och ibland även i forskningslitteratur (se t ex Sveriges Kommuner och Landsting 2016, Holmlund m fl 2014, Jordahl 2016). Skolverket är den mest centrala aktören när det gäller statistik på skolområdet genom sin roll som ansvarig för Sveriges officiella statistik på skolområdet. Statistiska Centralbyrån har uppdraget från Skolverket att sammanställa och publicera statistiken löpande. De gör en totalinsamling av uppgifter varje år med utgångspunkt i registret för skolenheter. Huvudmännen har uppgiftslämnarplikt.

Den omfattande mängden utvärderingssystem har fått implikationer för arbetet i skolan (Lindgren, Hanberger & Lundström 2016). Även internationella kunskapsmätningar har blivit betydelsefulla, inte minst för nationell utbildningspolitik (Grek m fl 2009, Lundahl m fl 2015). De senaste åren har utvärderingstrenden alltmer inordnats i en kvalitetsdiskurs där staten betonat vikten av systematiskt kvalitetsarbete (Lundström 2015). Den senaste läroplanens, Lgr 11, resultatfokuserade eller standardsbaserade inriktning (Englund 2012, Sundberg & Wahlström 2012) passar väl in i de mål- och resultatinriktade kvalitets- och utvärderingstrenderna.

Teoretiska utgångspunkter

Analysen utgår från läroplansteori och utbildningspolicy. En central tanke i läroplansteori är att läroplanen definierar legitim kunskap och att någon har auktoritet att bestämma över urvalet av mål/kunskaper (Bernstein 1971, Young 1999). Bernstein kopplar samman läroplanen med utvärdering när han pekar på ”three message systems of schooling”, nämligen ”curriculum, pedagogy and assessment”³ (Bernstein 1971, s 47), system som interagerar på ett symbiotiskt sätt. Resonemanget kan kopplas till Peter Dahler-Larsens (2012) begrepp konstitutiva effekter som innebär att prov, utvärderingar och indikatorer bidrar till att definiera den sociala verklighet de är del av. Dahler-Larsen (2014) visar exempelvis hur rankingar av skolor representerar och förstärker en speciell uppfattning om skolkvalitet, hur detta styr

personalens och föräldrarnas handlingar och hur dessa handlingar ytterligare befäster den definition av skolkvalitet som indikatorerna representerar. Indikatorerna blir policyinstrument som definierar diskurser och styr handlingar.

Handlingarna granskas inte i denna studie men analysen visar vad resultatindikatorer gör mer eller mindre möjligt i personalens tolknings- och översättningsprocess när de förverkligar policy och i föräldrars och elevers beslut om skolval. Analysen visar också hur resultatindikatorerna påverkar föräldrars och elevers beslut om skolval. Freidsons (2001) begrepp byråkratins, marknadens och professionens logiker för styrning och organisering kan synliggöra vad som är mer eller mindre möjligt i realiseringen av policy. I skolan har byråkratins logik (t ex central politisk och administrativ styrning) och professionens logik (t ex professionell kunskap, värderingar och autonomi) länge balanserat varandra. Med 1990-talets reformer introducerades marknadens logik i skolsystemet och kundval, konkurrens och privatisering blev viktiga inslag (se vidare Lundström & Parding 2011).

De granskade resultatindikatorerna analyseras och diskuteras i relation till fyra diskurser⁴ om lärande: allsidig personlig utveckling, medborgarskap, social inkludering och rättvisa samt ämneskunskaper. Diskurserna gör det möjligt att synliggöra artikelns syfte att analysera sambandet mellan "curriculum" och "assessment" (Bernstein 1971, s 47) och att diskutera utbildningens mål. Diskurserna utgår ifrån Sharon Gewirtz' (2008) fyra diskurser om lärande, som är del av en flera decennier lång internationell inriktning mot livslångt lärande i vilken även den svenska läroplanen finns. Eftersom studien är inriktad på grundskolan, används ämneskunskaper i stället för Gewirtz' fjärde diskurs, lärande för arbetslivet. Läroplanen för grundskolan, Lgr 11, analyseras översiktligt utifrån dessa diskurser för att visa på relationen mellan skolans officiella mål och hur dessa mål representeras i utvärderingssystemen. Diskurserna är idealtyper eftersom de inte existerar renodlade utan överlappar varandra. Studien inriktas på att synliggöra utbildningens mål snarare än på en kunskapsteoretisk inriktning med fokus på hur diskurserna om lärande överlappar varandra. I linje med läroplansteori antas att staten är en central aktör på skolområdet men att det ständigt pågår en kamp om tolkningsföreträde på olika nivåer (Englund & Quennerstedt 2008).

Metod

De utvärderingssystem som granskas i denna studie⁵ har valts ut för att de är framträdande i sammanhanget skolval i det svenska skolsystemet

(tabell 1). Eftersom jag inte funnit någon statistik eller studie som visar vilka system som används mest frekvent som underlag för skolval, grundas urvalet på en bedömning av att de används av många, att de är tillgängliga för alla och att ägaren är en väletablerad organisation eller myndighet. Alla system är inte enbart avsedda att utgöra underlag för skolval. De används i olika sammanhang, till exempel i skolornas marknadsföring och av lokaltidningar som gör rankingar och jämförelser av skolor.

Tabell 1. Urval av utvärderingssystem

Utvärderingssystem	Ägare	Karaktäristika
Grundskolekvalitet	Friskolornas riksförbund, Svenskt näringsliv samt Sveriges Kommuner och Landsting	Webbplats där alla Sveriges grundskolor kan jämföras. Den används också på Friskolornas Riksförbunds webbsida, Skolvalet.nu, som underlag för skolval.
SIRIS	Skolverket	Statistikdatabas. Uppgifterna lämnas av huvudmännen och sammanställs av SCB.
Skolval Stockholm	Gymnasieantagningen Stockholms län	Webbplats med data om alla gymnasieskolor i Stockholms län, Gnesta och Håbo (som Gymnasieantagningen Stockholms län sköter antagningen åt).
SvD Skolvalet	Svenska Dagbladet	Webbplats med data om cirka 800 grundskolor i Stockholmsområdet
Välja skola	Skolverket	Webbplats där elever och föräldrar kan jämföra skolors kvalitet och resultat.

I resultatavsnittet beskrivs de indikatorer som finns i de granskade utvärderingssystemen och de analyseras utifrån de fyra diskurserna för lärande. Analysen inriktas på de indikatorer som mäter elevers resultat. Men som påpekats kommer annat material i utvärderingssystemen också att nämnas för att fördjupa förståelsen av indikatorernas sammanhang. Beträffande information som saknas, till exempel datakälla, har jag kompletterat materialet med frågor via e-post, vilket anges med referenser. Ett dilemma med empiri från internet är att den snabbt kan förändras; analysen gäller alltså de dateringar som finns i referenserna.

Den kvalitativa innehållsanalysen kan visa hur de olika diskurserna konstruerar vad som är pedagogiskt önskvärt/icke önskvärt; möjligt/inte möjligt (Bacchi 1999) och vilka för-givet-tagna föreställningar diskurserna bär med sig. De två kommunikationssystemen, läroplan och utvärdering, relateras till de diskurser om lärande som framträder i materialet. Detta utmynnar i en diskussion om vad resultatindikatorerna gör mer eller mindre möjligt i beslut om skolval och i personalens tolknings- och översättningsprocess i undervisningen.

Resultatindikatorer i några utvärderingssystem

Följande resultatavsnitt beskriver resultatindikatorer i några etablerade utvärderingssystem. Det är angeläget att visa vilka de är och ställa frågan om vad de representerar, vad de mäter. Avsnittet inleds med en översiktlig beskrivning av läroplanens innehåll, vilket de övriga utvärderingssystemen därefter relateras till. För att illustrera frågornas vidare sammanhang om relationen mellan stat och marknad på skolområdet analyseras därefter två utvärderingssystem med olika betoning: Grundskolekvalitet och SIRIS som betonar skolval (marknad) respektive måluppfyllelse (statlig styrning).

Relationen mellan läroplanen och diskurser om lärande

Analysen av utvärderingssystemen relateras i följande avsnitt till den nationella läroplanen för grundskolan (Skolverket 2015). Läroplanen innehåller tre huvuddelar som tillsammans innehåller ett stort antal mål, cirka 960:

- skolans värdegrund och uppdrag (ca 31 mål),
- övergripande mål och riktlinjer för utbildningen (ca 29 mål),
- kursplaner som kompletteras med kunskapskrav (ca 900 mål fördelade på de 20 ämnena).⁶

På grund av utrymmesskäl redovisas inte alla mål men nedan (tabell 2) görs en översikt där exempel på nyckelord i läroplanen relateras till de fyra diskurserna om lärande som finns representerade i läroplanen.

Tabell 2. Exempel på relationen mellan läroplansmål och diskurser om lärande

Diskurser om lärande	Exempel på mål i läroplanen
Personlig utveckling	<p>Elevers allsidiga personliga utveckling</p> <p>Aktiva, kreativa</p> <p>Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje...</p> <p>Utveckla sina möjligheter att kommunicera</p> <p>Bilda sig och växa med sina uppgifter</p> <p>Vilja och lust att lära</p> <p>Kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva egna idéer och lösa problem</p> <p>Harmonisk utveckling</p> <p>Lust att lära</p>
Medborgarkunskap	<p>Respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.</p> <p>Förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor</p> <p>Aktning för varje människas egenvärde</p> <p>Respekt för vår gemensamma miljö</p> <p>Kunskaper om grundläggande demokratiska värderingar</p> <p>Förbereda eleverna för att aktivt ta del i samhällslivet</p> <p>Förmåga att utöva inflytande och ta ansvar</p> <p>Förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden</p> <p>Övergripande perspektiv: historiskt, miljö, internationellt, etiskt</p> <p>Ta initiativ och ansvar</p> <p>Förbereda för att leva och verka i samhället</p>
Social inkludering och rättvisa	<p>Utbildningen ... ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.</p> <p>Undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.</p> <p>Leva med och inse värden som ligger i en kulturell mångfald</p> <p>Kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter</p> <p>Motverka traditionella könsmonster</p>
Ämneskunskap	<p>Mål i varje ämne kopplade till betygssättningen. Ca 900 mål</p>

Grundskolekvalitet.se

Grundskolekvalitet är en webbplats där alla Sveriges grundskolor kan jämföras. När webbplatsen lanserades 2013 av Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas riksförbund, skrev representanter för de tre organisationerna att det dittills varit svårt för föräldrar och elever att jämföra skolors kvalitet, att detta "riskerar att stänga ute stora grupper" (Dagens samhälle 2013) men att

webbplatsen ska ses som en lösning på det problemet. På webbplatsen formuleras syftet i linje med argument för skolval:

att det ska bli lättare för elever och föräldrar att välja skola. Skolvalet är ett stort och viktigt val, och då krävs det att det finns lättillgänglig information om skolans kvalitet. Vi vill att elever och föräldrar i högre utsträckning ska ges möjlighet att göra ett väl genomtänkt skolval (Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting & Friskolornas riksförbund 2016).

En utgångspunkt visar sig vara antagandet att skolval leder till större rättvisa, förutsatt att kunden är välinformerad om skolkvalitet. Kvalitet definieras som ”elevernas resultat och hur nöjda de är med skolan och undervisningen” (Dagens samhälle 2013).

När man öppnar webbplatsen möts man av en karta med alla skolor i närheten utmärkta och under kartan är skolorna listade så att läsaren kan kryssa för vilka man vill jämföra. Den har en enkel och tydlig design vilket torde underlätta kommunikation med elever och föräldrar. Webbplatsen innehåller följande indikatorer:

- Huvudman
- Vilka årskurser som finns på skolan
- Elevantal
- Årskurs 3. Ämnesprov: matematik, svenska, svenska som andraspråk
- Årskurs 6. Ämnesprov: matematik, svenska, engelska, svenska som andraspråk
- Årskurs 9. Ämnesprov: matematik, svenska, engelska, svenska som andraspråk
- Meritvärde
- Uppnått ämnesmål
- Behörighet till program: Yrkesförberedande, naturvetenskap/teknik, ekonomi/humanistiskt/samhällsvetenskapligt, estetiskt

Källa: Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting & Friskolornas riksförbund (2016)

Enligt syftesformuleringen representerar webbplatsens indikatorer skolkvalitet. De tre första indikatorerna innehåller bakgrundsdata. De övriga, resultatindikatorerna, bygger på kvantitativa mått av betyg och nationella prov. De representerar således en av diskurserna om lärande, ämneskunskap, med betoning på tre ämnen.

Källan sägs vara ”offentlig data”, men på en direkt fråga får jag veta att källan är SIRIS. Trots det, saknas data från många skolor. Jag får också upplysningen att ägarna avvaktar med tanken att också publicera resultat från elevenkäter om undervisning, studiemiljö och nöjdhet eftersom Väljaskola gör det (Friskolornas riksförbund 2016).

Grundskolekvalitet används på Friskolornas riksförbunds webbplats Skolvalet.nu och sätts där i ett politiskt sammanhang. Skolvalet.nu syftar till att vara en kanal för opinionsbildning för skolval och friskolor, förutom att bidra med beslutsunderlag för skolval: ”Skolvalet.nu är en arena för föräldrar, elever och lärare som värnar om det fria skolvalet” (Skolvalet 2015). Webbplatsen uppgraderas löpande, till exempel fanns 2015-03-26 där ett upprop till en namninsamling till stöd för det fria skolvalet. På en bild av ett demonstrationsplakat finns texten: ”Stå upp för det fria skolvalet. Gör din röst hörd!”. Vid ett senare tillfälle (2015-09-25) kunde läsaren välja 24 korta videofilmer där mer eller mindre kända personer talade om temat att stå upp för det fria skolvalet. Bland dem finns två partiledare (centerpartiet och moderata samlingspartiet) samt VD:n för Friskolornas Riksförbund.

Under rubriken Fakta finns 80 diagram (2015-11-27), varav de flesta visar på positiva resultat för friskolor. Genomgående saknas fullständiga källhänvisningar, uppgifter om undersökningarna (urval och bortfall t ex) samt diskussion.

SIRIS

På Skolverkets webbplats finns tre databaser: Jämförelsetal, SIRIS och SALSA⁷, samt två webbplatser avsedda att underlätta skolval: Utbildningsinfo och Välja skola. I föreliggande studie beskrivs av utrymmesskäl endast SIRIS och Välja skola. Syftet med SIRIS⁸ är att ”bidra med underlag för olika analyser och jämförelser vad gäller resultat och kvalitet i skolan” (SIRIS 2016a). SIRIS är huvudsakligen en databas med statistik men här finns också en del allmän information, under rubrikerna Aktuellt samt Senast inlagda dokument, där Skolinspektionens rapporter läggs in löpande.

Målgruppen beskrivs primärt vara skolledare, förvaltningstjänstemän och politiker ”som är ansvariga för resultaten och kvalitén inom barnomsorg och skola” (SIRIS 2016a). Men även elever, föräldrar och journalister beskrivs som målgrupp. SIRIS används primärt för utvärdering och skolutveckling, men är också möjlig att använda som grund för skolval och i marknadsföringen för den egna skolan. Ett slående resultat i denna studie är att data från SIRIS används i alla andra utvärderingssystem som ingår i studien.

”Kvalitet och resultat i skolan” står i centrum för SIRIS vilket bland annat framgår av att formuleringen finns i logotypen. Uppgifter finns på riks-, län-, kommun- och skolnivå. Beroende på den omfattande mängd indikatorer och information som finns i SIRIS, har de resultatindikatorer som förekommer sammanställts i tabell 3 nedan för att möjliggöra översiktlig kommunikation av innehållet i databasen.

Tabell 3. SIRIS. Indikatorer och grafer

Variabler	Indikatorer	Grafer
Elever	Antal i olika årskurser, utländsk bakgrund, kön och föräldrars utbildningsnivå, samt andel elever som har språkval.	Graf: elevstatistik, pendling
Personal	11 indikatorer, t.ex. antal i olika personalkategorier, kön, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, antal lärare per elev.	
Kostnader	10 indikatorer, t.ex. kostnader totalt, kostnader undervisning, kostnader per elev, skolmåltider.	
Betyg	9 indikatorer, t.ex. slutbetyg per kön, per ämne. Dessa rymmer andra variabler som godkänt i alla ämnen, med mera.	4 grafer: betyg, åk.6; jämförelse över tid; slutbetyg/ämne, åk.9; meritvärde, åk. 9
Relationen betyg – nationella prov	13 indikatorer, t.ex. relationen nationella prov – betyg i olika ämnen t.ex. svenska, engelska och matematik.	
Nationella prov	13 indikatorer, olika ämnen	

Sammanfattning från källa: SIRIS (2016b)

Alla indikatorer som representerar resultat utgörs av data om betyg och nationella prov. De övriga indikatorerna, elever, personal och kostnader beskriver förutsättningar. Bland elevindikatorerna finns några som motsvarar SALSAs variabler om elevers sociala bakgrund, vilka har samband med diskursen om social inkludering. I övrigt har SIRIS resultatvariabler huvudsakligen fokus på ämneskunskap, medan de andra diskurserna om lärande, personlig utveckling, medborgarkunskap och social inkludering och rättvisa saknas.

I SIRIS finns en mängd annat material, som inte direkt handlar om elevresultat, bland annat resultat från Skolinspektionens (SI) personal-föräldra- och elevenkät som genomförs i årskurserna 5, 9 och gymnasieskolans årskurs 2. Det är värt att notera att aspekter av läroplanens breda mål berörs i elevenkäten. Enkätens frågeteman är: vad som krävs, stimulans, tillit till elevens förmåga, anpassning efter elevens behov, utmaningar, argumentation och kritiskt tänkande, grundläggande värden, delaktighet och inflytande, ordningsregler, studiero, trygghet, förhindra kränkningar samt elevhälsa (Skolinspektionen 2016).

VäljaSkola

Välja skola är en relativt ny webbplats, inriktad på att ge elever och föräldrar underlag för val av skola. Syftet formuleras: ”På Välja skola presenteras Skolverkets olika mått för skolors kvalitet och resultat. Här kan du söka efter och jämföra skolor. Syftet med webbplatsen är att ge elever och föräldrar stöd vid val av skola” (VäljaSkola 2016).

De uppgifter ger som underlag för skolvalen i Välja skola är följande indikatorer för grundskolan:

- Avstånd mellan hem och skolenhet
- Antal elever på skolenheten
- Antal elever per lärare
- Andel lärare med lärarlegitimation och behörighet
- Godkänt betyg i åk. 9, alla ämnen (%)
- Meritvärde, åk. 9
- Behörig till yrkesprogram. Andel elever i åk. 9 (%)
- Slutbetyg, engelska, genomsnitt i åk. 9
- Slutbetyg, matematik, genomsnitt i åk. 9
- Slutbetyg, svenska, genomsnitt i åk. 9
- Betyg, engelska, genomsnitt i åk. 6
- Betyg, matematik, genomsnitt i åk. 6
- Betyg, svenska, genomsnitt i åk. 6
- Årskurser (Vilka årskurser som finns på skolan)

Källa: VäljaSkola (2016)

Alla nio resultatindikatorer bygger på betyg, varav sex på betyg i ämnena engelska, matematik och svenska vilket innebär en stark betoning av vissa ämneskunskaper. De andra tre diskurserna om lärande, personlig utveckling, medborgarkunskap och social inkludering och rättvisa saknas.

VäljaSkola visar också mått på förutsättningar: Två indikatorer visar på antal lärare och deras kvalifikationer och tre indikatorer utgör bakgrundsinformation som inte är resultatindikatorer: avstånd, antal elever och årskurser.

Det nämns på webbplatsen VäljaSkola att SCB samlar in data men källan är inte angiven. Som svar på en direkt fråga till SIRIS (2016c) kommer det fram att källan är SIRIS. På webbplatsen finns också en del övrig information, till exempel resonemang om begreppet kvalitet samt beskrivning av analysverktyget SALSA.

Skolval, Stockholm

Skolval Stockholm finns på stadens webbsida och innehåller en söktjänst där man kan jämföra cirka 270 grundskolor. Syftet med webbplatsen är inte framskrivet men att avsikten är att bidra med underlag för skolval är tydligt. Indikatorerna är uppdelade i två delar, allmänna fakta och nöjdhet med skolan. Indikatorerna under rubriken allmänna fakta är:

- Antal elever i skolan
- Behöriga lärare (med pedagogisk högskoleexamen)
- Elever per lärare
- Andel elever med gymnasiebehörighet (behörig till yrkesprogram).
- Genomsnittligt meritvärde årskurs 9. (Summan av de 17 bästa betygen i slutbetyg).

Källa: Stockholms stad (2015)

Den del som handlar om nöjdhet mäts via en enkät. Det är stadens egen brukarundersökning som dock inte analyseras här (Stockholms stad 2016).

De två resultatindikatorerna i den allmänna delen baseras på betyg. Indikatorer om provresultat saknas, vilket skiljer webbplatsen från de andra i studien. Sammantaget är det diskursen om ämneskunskap som dominerar resultatindikatorerna, medan övriga diskurser om lärande, allsidig personlig utveckling, medborgarskap och social inkludering och rättvisa, är obetydligt representerade.

Skolverket/Sweco anges som källa. På en direkt fråga till Uppföljningsenhetens chef får jag källan preciserad: SIRIS är källan och ”Sweco är stadens upphandlade statistikkonsult och sammanställer statistiken samt ser till att den läggs ut på Jämför service” (Stockholms

stad 2016). Han säger också att staden kallar söktjänsten ”Jämför service”.

SvD Skolvalet

Svenska Dagbladet är Sveriges tredje största morgontidning, bortsett från gratistidningarna. Den ägs av den norska förlagskoncernen Schibsted och betecknar sig obunden moderat. På SvD Skolvalet kan läsaren få uppgifter om ca 800 grundskolor i Stockholmsområdet. Läsaren kan själv gradera hur viktiga indikatorerna är och sökmotorn visar en topplista över de skolor som anses stämma bäst överens med sökningen. De indikatorer som används är:

- Årskurser
- Antal elever
- Resultat i nationella prov
- Slutbetyg i nian: svenska, engelska, matematik
- Andel behöriga lärare
- Lärartäthet
- Föräldrars utbildningsbakgrund

Källa: SvD (2016a)

De flesta indikatorerna beskriver förutsättningar, men de två som representerar resultat, nationella prov och slutbetyg i nian, grundar sig på diskursen om ämneskunskaper med en betoning på tre ämnen. Diskurserna om allsidig personlig utveckling, medborgarskap och social inkludering och rättvisa är inte representerade. Uppgifterna är hämtade från SIRIS.⁹

På SvD Skolvalet (SvD 2016a) inbjuds läsaren att läsa artiklar om skolval och att prova tidningens sökmotor. De artiklar som förekommer beskriver olika aspekter av skolval, med rubriker som exempelvis ”Köerna växer på populära friskolor”, ”Skolorna som gett högst betyg” och ”Guide till skolvalet – så hittar du din toppskola”. Några innehåller nyheter om skolors status:

En förälder som ställt sitt barn i kö till Fredrikshovs slotts skola säger att barnets skola har blivit en viktigare statusmarkör.

För många Östermalmsfamiljer är det bara Carlssons eller Fredrikshovs slotts skola som gäller. Det handlar om att se till att barnen får rätt kontakter inför vuxenlivet, säger föräldern som vill vara anonym (SvD 2016).

Hur representerar indikatorerna läroplanen?

Analysen av utvärderingssystemen relateras i följande avsnitt till den nationella läroplanen för grundskolan beskriven i tabell 2 ovan. I analysen av de olika utvärderingssystemen visades att resultatindikatorerna i huvudsak utgörs av data om betyg och nationella prov, vilket innebär en koppling till läroplanens tredje del, kursplaner med kunskapskrav. Då kursplanerna är beskrivningar av de olika ämnens innehåll så framgår sambandet med den diskurs om lärande jag betecknar som ämneskunskap tydligt. Det visar sig däremot att indikatorerna har svag koppling till läroplanens två andra delar, skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer för utbildningen. Dessa delar av läroplanen innehåller mål som främst hör samman med de övriga diskurserna om lärande: personlig utveckling och medborgarkunskap, samt social inkludering och rättvisa (se tabell 2). Det är således huvudsakligen en av läroplanens fyra diskurser om lärande, ämneskunskap, som representeras av de granskade utvärderingssystemens resultatindikatorer. Denna reduktion av läroplanen förstärks ytterligare av att indikatorerna för ämneskunskaper till stor del fokuserar tre ämnen: svenska, engelska och matematik.

Diskussion och slutsatser

Artikeln syftar till att beskriva, analysera och diskutera vanligt förekommande resultatindikatorer för att därmed tillföra kunskap om skolval och om relationen mellan läroplanen och de resultat som mäts i den svenska skolan. I läroplanen har legitim skolkunskap definierats av staten men eftersom utvärdering (i detta fall resultatindikatorer) och läroplan samspekar (Bernstein 1971), kommer uppfattningar om vad goda resultat innebär att påverkas av utvärderingarnas inriktning. Mot bakgrund av tidigare forskning, är det rimligt att anta att resultatindikatorerna har inflytande i skolans praktik. Till exempel hävdar Christian Lundahl m fl (2015, s 50) att ”den som har kontroll över bedömning och utvärdering i ett skolsystem har också makt över vad som sker i undervisningen”.

Vilka är då de vanligt förekommande resultatindikatorerna och hur representerar indikatorerna läroplanen med utgångspunkt i de diskurser om lärande som finns i läroplanen? Resultaten visar att ämneskunskap är den diskurs som helt dominerar den definition av resultat som följer med indikatorerna. De andra tre diskurserna om lärande, personlig utveckling och medborgarkunskap, social inkludering och rättvisa, representeras inte av några indikatorer.¹⁰ Dessa

finns dock i någon mån i Skolinspektionens och Skolval Stockholms elevenkäter, men attitydundersökningar av det slaget kan inte sägas representera elevers skolresultat.

Studiens resultat exemplifierar begreppet konstitutiva effekter av utvärderingssystem (Dahler-Larsen 2014) och hur dessa effekter kan verka i skolsammanhanget. Indikatorerna definierar i hög grad verkligheten: kvantitativa mått på ämneskunskaper beskriver skolans kvalitet och resultat. De gör olika tolkningar mer eller mindre möjliga: ämneskunskaper framstår som det pedagogiskt önskvärda medan de övriga tre diskurserna framstår som mindre önskvärda. Indikatorerna har en potential att styra handlingar: De påverkar vad som prioriteras vid skolval och vid förverkligandet av läroplanen i undervisningens praktik. Handlingarna bekräftar i sin tur indikatorernas definitioner: mätbar ämneskunskap blir en allmänt vedertagen definition av skolresultat, kunskap och kvalitet. Med Bernsteins (1971, s 47) begrepp ”message systems” kan detta beskrivas som att resultaten visar hur ”curriculum, pedagogy and assessment” interagerar och hur resultatindikatorerna (assessment) styr vilken läroplan som är möjlig att förverkliga i skolans praktik.

Att indikatorerna endast representerar begränsade delar av läroplanen medför en risk för att begränsade uppfattningar om en god skola blir avgörande för skolval och för hur läroplanen förverkligas i undervisningen. Dessutom riskerar läroplanen att ytterligare reduceras, dels av att en stor andel av indikatorerna representerar tre ämnen, svenska, engelska och matematik, och dels av att kvalitativt formulerade kunskapsmål representeras kvantitativt, av data om betyg och nationella prov. Tidigare forskning visar att en reducerad läroplan tenderar att förstärka sociala klyftor och exkludering (Ainscow 2005, Møller 2009).

Intentionerna i utredningen om läroplanen och betygssystemet (SOU 2007:28) var att kursplanerna skulle bli tydligare genom att enbart fokusera ämnesinnehåll. Argumentet för det anknyter till den centrala idén i mål- och resultatstyrning, att målen bör vara precisa och konkreta för att möjliggöra jämförelser (Laegrid, Roness & Rubecksen 2006). Exempelvis skriver utredningen att de då föreliggande ”kursplanerna i många fall brister i konkretion och att de uppfattas som otydliga och rent av ’flummiga’” (SOU 2007:28, s 13). En annan aspekt av frågan är att kraven på precision och konkretion också kan användas som argument för likvärdig och rättvis bedömning (Lundahl m fl 2015, s 52ff). Det är dock ett argument som motsägs av att likvärdigheten i den svenska skolan försämrats de senaste åren (Gustafsson, Sörilin & Vlachos 2016). Uppfattningen att det som mäts behöver vara enkelt mätbart och kommunicerbart ligger också i linje

med antaganden i retoriken för skolval om kundens rationella, väl underbyggda val, grundade på relevant information (Musset 2012).

Marknadslogiken får också genomslag genom att resultatindikatorerna sätts i sammanhang som pläderar för skolval. Exempelvis torde artiklarna på SvD skolvalet bidra till legitimering av konkurrens och skolval. Det är troligt att många föräldrar påverkas av nyheter som att Carlssons skola har över 10 000 barn i kö och att det ofta inte räcker med att anmäla barnet till kö samma dag de föds. Ett annat exempel är diagrammen på grundskolekvalitet.se som saknade fullständiga källhänvisningar och nyanserade eller problematiserande texter om resultaten från andra studier. Sammantaget visar resultaten att de aktuella resultatindikatorerna ger tolkningsföreträde till marknadslogikens och mål- och resultatstyrningens definitioner av skolresultat. Studien exemplifierar hur marknadslogiken (skolval, privatisering och konkurrens) och den byråkratiska logiken (statlig mål- och resultatstyrning) överlappar varandra i det svenska skolsystemet (Freidson 2001).

Studiens resultat visar på en klyfta mellan läroplanen och vad som utvärderas, vilket kan beskrivas som ett problem i samspelet mellan dessa "message systems" (Bernstein 1971, s 47). Gustafsson, Sörilin och Vlachos (2016) menar att det finns ett generellt problem med resultatstyrning: "Risken är påtaglig att ett uppföljningssystem som fokuserar på några av målen skapar en spänning mellan uppföljningsbara och icke-uppföljningsbara mål" (s 55). De tillägger att "flertalet mätinstrument i skolans värld är dessutom manipulerbara". Alla granskade system använder data från samma källa, nämligen SIRIS, vilket torde göra just dessa data mycket inflytelserika. Eftersom uppgifterna inrapporteras av huvudmän och skolenheter så kan felaktiga uppgifter förekomma men Statistiska centralbyrån granskar uppgifternas tillförlitlighet (Skolverket 2016). Betygsinflation och strategier av typen teach-to-the-test utgör däremot reella hot mot uppgifternas tillförlitlighet (Gustafsson, Sörilin & Vlachos 2016).

Betoningen av ämneskunskaper kan tolkas som ett svar på den så kallade PISA-chocken (Haugsbakk 2013), reaktionen på de oväntat svaga resultaten i den internationella kunskapsmätningen, men också som en del av den utbildningspolitiska trend som betonar att skolans centrala uppgift är att bidra till ekonomisk tillväxt och till nationens internationella konkurrenskraft (Lingard, Martino & Rezai-Rashti 2013, Segerholm 2014). Den trenden hör samman med inriktningen mot ständig mätning och jämförelse: "Comparison for constant improvement against competition has come to be the standard by which public systems are judged" (Grek m fl 2009, s 123). Med utgångspunkt i de fyra diskurserna om lärande så framstår utvärderingssystemens

fokus på ämneskunskaper som begränsad och otillräckligt både i relation till vår nationella läroplan och som underlag för skolval. Den skolpolitiska inriktning studien visar på skiljer sig ifrån den under 1900-talet starka politiska viljan att skolan ska bidra till ett demokratiskt samhälle, till exempel 1946 års skolkommissions intentioner (SOU 1948:27). Dessa intentioner finns fortfarande i läroplanen men föreliggande studie exemplifierar hur de kommit att skymmas av den prestationskultur och de managementtekniker som följt med de senaste decenniernas inflytande från New Public Management i skolsystemet.

Noter

1. Utvärderingssystem definieras här brett som “structures and processes established to produce streams of data or knowledge ... intended to play a role in future action situations” (Lindgren, Hanberger & Lundström 2016, se också Leeuw & Furubo 2008, s 159). Definitionen omfattar till exempel utvärdering, ranking, informationssystem, kvalitetsgranskning och inspektion.
2. Uttryckets ursprungliga källa är omtvistad.
3. Översätts här med läroplan, undervisning och utvärdering.
4. Diskurs definieras här som ”the language, concepts and categories employed to frame an issue” (Watson 1999, s 2) och jag kopplar ihop begreppet med den läroplansteoretiska uppfattningen att någon har makt att välja ut och legitimera kunskap.
5. Studien ingår i forskningsprojektet *Inkluderande och konkurrerande? Gymnasieskolan i skärningspunkten mellan social inkludering och marknadsisering*, finansierat av Vetenskapsrådet.
6. Exakt hur många mål det finns kan diskuteras. Till exempel finns uppreppningar och mål som mer eller mindre överlappar varandra. I de övergripande målen och riktlinjerna har jag endast räknat antalet punkter i de avsnitt som har underrubriken Mål. Utöver dessa finns ett antal punkter under rubrikerna Riktlinjer. I kursplanerna räknar jag de mål som finns i punktuppställningar för varje ämne. De mål som finns i varje ämnes syfte samt ämnens långsiktiga mål räknas inte här eftersom de representeras av de mer detaljerade målen.
7. SALSAs innehåller en modell där skolornas genomsnittsbetyg i årskurs 9 relateras till faktorer om elevernas bakgrund: föräldrarnas utbildningsnivå och fördelningen pojkar/flickor samt andelen nyinvandrade elever.
8. SIRIS är en förkortning av Skolverkets Internetbaserade Resultat- och kvalitets Informations System.
9. Ett mailsvar om detta: ”Jag är nästan hundra på att det är enbart Siris” (SvD 2016b). Ytterligare bekräftelse har jag inte fått.
10. Det saknas tidigare forskning om i vad mån dessa finns implicit i ämnena, vilket bekräftas av en av Sveriges ledande forskare om bedömning, Christian Lundahl.

Referenser

- Ainscow, Mel (2005): Developing inclusive education systems: What are the levers for change? *Journal for Educational Change* 6(2), 109-124.
- Apple, Michael W. (2004): Creating difference: Neo-Liberalism, neo-conservatism and the politics of educational reform. *Educational Policy* 18(1), 12-44.
- Bacchi, Carol Lee (1999): *Women, Policy and Politics. The Construction of Policy Problems*. London: Sage.
- Ball, Stephen J. (2003): The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy* 18(2), 215-228.
- Bernstein, Basil (1971): On the classification and framing of educational knowledge. I Michael F.D. Young, red: *Knowledge and Control*, s 47-69. London: Collier-Macmillan.
- Bjørnholt, Bente & Larsen, Flemming (2014): The politics of performance measurement: 'Evaluation use as mediators for politics'. *Evaluation* 20(4), 400-411.
- Böhlmark, Anders; Holmlund, Helena & Lindahl, Mikael (2015): *Skolsegregation och skolval*. Rapport 2015:5. Stockholm: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.
- Dagens samhälle (2013): Ny webbplats underlättar skolvalet. Publicerad 2013-12-18. <http://www.dagensamhalle.se/debatt/ny-webbplats-underlaettar-skolvalet-7157> [Hämtad 2015-11-27].
- Dahler-Larsen, Peter (2012): Constitutive effects as a social accomplishment: A qualitative study of the political in testing. *Education Inquiry* 3(2), 171-186.
- Dahler-Larsen, Peter (2014): Constitutive effects of performance indicators: Getting beyond unintended consequences. *Public Management Review* 16(7), 969-986.
- Englund, Tomas (2012): Utbildningspolitisk monopolism – nya utmaningar för läroplansteorin. I Tomas Englund; Eva Forsberg & Daniel Sundberg, red: *Vad räknas som kunskap? Läroplansteoretiska utsikter och inblickar i lärarutbildning och skola*, s 20-38. Stockholm: Liber.
- Englund, Tomas & Quennerstedt, Ann (2008): Linking curriculum theory and linguistics: The performative use of 'equivalence' as an educational policy concept. *Journal of Curriculum Studies* 40(6), 713-724.
- Freidson, Eliot (2001): *Professionalism, the Third Logic*. Cambridge: Polity Press.

- Friskolornas riksförbund (2016): Johansson, Magnus, kommunikatör. E-postkommunikation (2016-05-31).
- Gewirtz, Sharon (2008): Give us a break! A sceptical review of contemporary discourses of lifelong learning. *European Educational Research Journal* 7(4), 414-424.
- Green, Jane (2011): *Education, Professionalism and the Quest for Accountability. Hitting the Target but Missing the Point*. New York & Oxford: Routledge.
- Grek, Sotiria; Lawn, Martin; Lingard, Bob & Varjo, Janne (2009): North by northwest: Quality assurance and evaluation processes in European education. *Journal of Education Policy* 24(2), 121-133.
- Gustafsson, Jan-Erik; Sörlin, Sverker & Vlachos, Jonas (2016): *Policyidéer för svensk skola*. Stockholm: SNS Förlag.
- Haugsbakk, Geir (2013): From Sputnik to PISA shock – New technology and educational reform in Norway and Sweden. *Education Inquiry* 4(4), 607-628.
- Holmlund, Helena; Häggbom, Josefin; Lindahl, Erica; Martinson, Sara; Sjögren, Anna; Vikman, Ulrika & Öckert, Björn (2014): *Decentralisering, skolval och fristående skolor: Resultat och likvärdighet i svensk skola*. Rapport 2014:25. Stockholm: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.
- Jordahl, Henrik (2016): *En effektivare skola ger mer kunskap*. Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Karatzias, Athanasious; Power, Kevin George & Swanson, Vivien (2001): Quality of school life: Development and preliminary standardisation of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools. *School Effectiveness and School Improvement* 12(3), 265-284.
- Keddie, Amanda (2013): Thriving amid the performative demands of the contemporary audit culture: A matter of school context. *Journal of Education Policy* 28(6), 750-766.
- Laegrid, Per; Roness, Paul G. & Rubecksen, Kristin (2006): Performance management in practice: The Norwegian way. *Financial Accountability & Management*, 22(3), 251-270.
- Leeuw, Frans, L. & Furubo, Jan-Eric (2008): Evaluation systems: What are they and why study them? *Evaluation* 14(2), 157-169.
- Lindgren, Lena; Hanberger, Anders & Lundström, Ulf (2016): Evaluation systems in a crowded policy space: Implications for local school governance. *Education Inquiry* 7(2), 237-258.
- Lingard, Bob; Martino, Wayne & Rezai-Rashti, Goli (2013): Testing-regimes, accountabilities and education policy: Commensurate global and national developments. *Journal of Education Policy* 28(5), 539-556.

- Lubienski, Christopher. (2009): Do quasi-markets foster innovation in education? A comparative perspective. *OECD education Working Papers*, No. 25. Paris: OECD Publishing.
- Lundahl, Christian; Hultén, Magnus; Klapp, Alli & Mickwitz, Larissa (2015): *Betygens geografi – Forskning om betyg och summativa bedömningar i Sverige och internationellt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Lundahl, Lisbeth; Erixon Arreman, Inger; Holm, Ann-Sofie & Lundström, Ulf (2014): *Gymnasiet som marknad*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Lundström, Ulf (2015): Systematic quality work in Swedish schools. Intentions and dilemmas. *Scandinavian Journal of Public Administration* 19(1), 23-44.
- Lundström, Ulf & Parding, Karolina (2011): Teachers' experiences with school choice – Clashing logics in the Swedish education system. *Education Research International*. Volume 2011, Article ID 869852.
- Musset, Pauline (2012): School choice and equity: Current policies in OECD countries and a literature review, *OECD Education Working Papers*, No. 66. Paris: OECD Publishing.
- Møller, Jorunn (2009): School leadership in an age of accountability: Tensions between managerial and professional accountability. *Journal of Educational Change* 10(1), 37-46.
- OECD (2015): *Improving Schools in Sweden. An OECD Perspective*.
- Proposition 1989/90:41. *Kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare, biträdande skolledare, och syofunktionärer*.
- Ravitch, Diane (2010): *The Death and Life of the Great American School System. How Testing and Choice are Undermining Education*. New York: Basic Books.
- Segerholm, Christina (2014): Europa i Sverige och Sverige i Europa? Policyförmedling och lärande genom skolinspektion. *Utbildning & Demokrati. Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik* 23(1), 21-38.
- Shore, Chris & Wright, Susan (2015): Governing by numbers: Audit culture, rankings and the new world order. *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 23(1), 22-28.
- SIRIS (2016a): SIRIS, ett verktyg för ökad insyn i skolans värld! <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:11:0> [Hämtad 2015-10-27].
- SIRIS (2016b): *Skolverkets Internetbaserade Resultat- och kvalitets Informations System*. <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=Siris:1:0> [Hämtad 2015-10-26].

- SIRIS (2016c): Rahmqvist, Eva-Karin. E-postkommunikation (2016-05-23).
- Skolinspektionen (2016): *Skolenkäten våren 2016. Enkätresultat för elever i åk 9. Hagaskolan 7-9, Umeå kommun.* http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:5:0::NO::P5_NIVA:S [Hämtad 2016-09-30].
- Skolvalet (2015): *Friskolornas riksförbunds webbplats: Skolvalet. För din rätt att välja.* <http://skolvalet.nu/> [Hämtad 2015-11-27].
- Skolverket (2012): *En bild av skolmarknaden. Syntes av Skolverkets skolmarknadsprojekt.* Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2015): *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Reviderad 2015.* Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2016): *Uppgifternas tillförlitlighet.* <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/om-skolverkets-statistik/uppgifternas-tillforlitlighet-1.37779> [Hämtad 2016-05-26].
- Stockholms stad (2015): *Hitta och jämför grundskolor.* <http://www.stockholm.se/-/Jamfor/?enhetstyp=61c1cc6e99bf409a85ca4e3d0c137d5f&slumpfro=-2076937640> [Hämtad 2015-11-20].
- Stockholms stad (2016): Blomkvist, Christer, enhetschef uppföljningsenheten, Utbildningsförvaltningen. E-postkommunikation (2016-05-18).
- SOU 1948:27. *1946 års skolkommissions betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.* Stockholm: Ecklesiastikdepartementet.
- SOU 2007:28. *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan. Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem.* Betänkande av Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 2013:56. *Friskolorna i samhället.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 2016:38. *Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet.* Delbetänkande av 2015 års skolkommission. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sundberg, Daniel & Wahlström, Ninni (2012): Standards-based curricula in a denationalised conception of education: The case of Sweden. *European Educational Research Journal* 11(3), 342-356.
- SvD (2016a): SvD *Skolvalet – Grundskolan.* <http://www.svd.se/svd-skolvalet--grundskolan>. [Hämtad 2016-05-17].
- SvD (2016b): Sundén Jelmini, Maria. E-postkommunikation (2016-09-29).

- Svenskt Näringsliv; Sveriges Kommuner och Landsting & Friskolornas riksförbund (2016): *Grundskolekvalitet*. <http://www.grundskolekvalitet.se/> [Hämtad 2016-05-30].
- Sveriges Kommuner och Landsting (2016): Öppna jämförelser. *Grundskola 2016*. Stockholm: SKL.
- Välja Skola (2016): *Skolverkets webbplats för skolval*. <http://valjaskola.se/servlet/Satellite?c=Page&cid=1374097577257&pagename=skolresultat%2FPage%2FstartpageLayout> [Hämtad 2016-05-30].
- Waslander, Sietske; Pater, Cissy, & van der Weide, Maartje (2010): Markets in education: An analytical review of empirical research on market mechanisms in Education, *OECD Education Working Papers*, 52. Paris: OECD Publishing.
- Watson, Cate (2006): Narratives of practice and the construction of identity in teaching. *Teachers and Teaching: Theory and Practice* 12(5), 509-526.
- Young, Michael (1999): Knowledge, learning and the curriculum of the future. *British Educational Research Journal* 25(4), 463-477.